

Publikace je výsledkem výzkumného projektu Grantové agentury České republiky č. 19-26638X „Genocida, poválečná migrace a sociální mobilita: provázanost zkušenosti Romů a Židů“, řešeného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a na Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., a vychází s podporou výzkumného programu Strategie AV21 „Globální konflikty, lokální souvislosti: kulturní a společenské výzvy“, taktéž řešeného na ÚSD AV ČR.

Knihla vychází také za podpory Česko-německého fondu budoucnosti a Bader Philanthropies, Inc.

Úvod, který byste neměli přeskočit aneb *Klenoty na stříbrném podnose*

STRATEGIE AV21

Česko-německý
fond budoucnosti

Deutsch-Tschechischer
Zukunftsfonds

BADER
PHILANTHROPIES, INC.

© Jan Hauer, 2024

© Renata Berkyová, Kateřina Čapková, Helena Sadílková, 2024

© KHER, z. s., 2024

© Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2024

© Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., 2024

ISBN 978-80-87780-44-2 (KHER, z. s.)

ISBN 978-80-7285-290-1 (ÚSD AV ČR, v. v. i.)

projekt založený na sbírce fotografií, archivních dokumentech a jeho vyprávění. Po necelých třech letech práce, na konci srpna 2022, byl rukopis hotov. Jen dva týdny poté, co jsme ho přišly navštívit s vytištěným exemplářem, pan Hauer zemřel.

Vedle truchlící rozvětvené rodiny z Čech, Slovenska i Německa za sebou Jan Hauer zanechal dílo, které můžeme s jistotou považovat za kulturní klenot a unikátní příspěvek do historického povědomí naší společnosti, v níž mají Sintové své významné místo.

Patřit mezi Sinty, a přesto nežít ve skrytu

Jan Hauer byl Sinto. Sintové tvoří svébytnou skupinu evropských Romů a patří nejspíš k jedné z jejich nejstarších skupin žijících na českém území, s kořeny sahajícími do 15. století. Evropská historie Sintů (v sintštině Sinti, s tvrdou výslovností koncového i) je svázána zejména s německojazyčným regionem, a proto se o nich někdy mluví jako o „německých Romech“, byť historicky žijí po celé Evropě. Tuto skutečnost vyčteme i ze vzpomínek Jana Hauera, který mezi svými předky rozlišuje Sinty německé, rakouské a polské.

V Německu jsou Sintové početně i politicky významní, a byli to právě oni, kdo v čele s aktivistou Romanim Rosem jako první v Evropě dosáhli oficiálního uznání jako rasové oběti nacistické perzekuce v roce 1982. V České republice tvoří jen zlomek zdejší romské populace. Počet Romů a Sintů žijících v českých zemích před druhou světovou válkou lze jen odhadovat. Dle válečného soupisu žilo jen na území protektorátu 6500 Romů a Sintů. Z nich bylo během roku 1943 transportováno 4500 do koncentračního tábora Auschwitz-Birkenau. Stejný osud sdílely i romské a sintske rodiny nejen z Německé říše (včetně Rakouska a Sudet), ale i z Nizozemska, Belgie a Lucemburska. Několik set protektorátních Romů bylo do koncentračních táborů zavlčeno také v transportech lidí označených jako „asociálové“. Policejní zpráva o počtu Romů v českých zemích z roku 1947 uvádí, že zpět do vlasti se dosud vrátilo 583 bývalých vězňů koncentračních táborů. Ve srovnání s mizivými počty romských navrátilců z války vynikne už v tu chvíli evidovaných 17 000 romských migrantů ze Slovenska, jejichž počet se dále zvyšoval.

I. 2. Karlovy Vary, první roky po válce a moji sourozenci

Narodil jsem se v roce 1947. Jako malý kluk jsem vyrůstal všude možné. Nějakou dobu jsme žili v Hranicích na Moravě. Můj otec, Antonín Hauer, měl v Hranicích na Moravě barák. Další měl v Malackách, v Olomouci a ve Varech, ještě v té poválečné době. V Hranicích jsme žili hned po válce, nebyly mi ani tři roky, to už si vůbec nepamatuju. Vyprávěl mi o tom můj bratranec z Valašského Meziříčí. Jeho máma a moje máma byly sestry. Prý když jsme byli v těch Hranicích, tak můj táta s mojí mámou jezdili na Slovensko prodávat a on nás, děti, hlídal — mě a moje sestry, a taky bratry od matky, co se narodili za války, ti z nás byli nejstarší. Měli jsme tam takovou velkou dogu, tu si matně pamatuju, jezdil jsem na ní jako na koni, Zora se jmenovala. Bratranec vyprávěl, že měl tu dogu v kuchyni, spal na gauči a pod polštářem měl pistoli. A najednou v noci šramot, tak se probral, kouká, dogu ho tahá za peřinu. No tak popadnul tu pistoli a šel, ona ho vedla do sklepa. V tom sklepě měl můj táta svůj sklad věcí, se kterými obchodoval. Tam bylo, co jste si vzpomněli, látky a další věci, které chodili prodávat, ale i jídlo — čokolády, bonbony, sádlo, vajíčka, mouka, cukr, všechno na světě, co jste chtěli. Kdyby to věděli komunisti, tak mu za to dají sto let. Bratranec najednou vidí v tom sklepě blikat světýlko. Tak tu svou pistoli natáhl. Tenkrát tam byli banderovci, utíkali přes nás, chtěli k Američanům. Nakoukl dovnitř — a uviděl tam tyhle moje starší bráchy, Věna byl třicátej osmej ročník, Vlastík čtyřicátej první, veliký loďák a pakovali do toho všechno, co tam bylo. Všechno přes sebe, vajíčka, cukr, čokolády, látky, záclony. Házeli to do toho kufru. Ale ten by v životě neodnesli, jak byl velký. Taková klukovina. Teď on na ně zařval, oni se lekli, a jak zaklapli ten kufr,

Děti Antonína Hauera.
Zprava: Věra, Míla, Anna (Anča), Jan.
POČÁTEK 60. LET.

I. 2. U strýce Žandy a kočovného divadla

Jak dlouho jsme byli v tom ústavu, kam nás dali z Varů, si už nepamatuju. Každý den jsme čekali, jestli pro nás přijede náš táta, ale nedočkali jsme se. S mojí sestrou Ančou jsme byli pořád spolu, což vychovatelkám v ústavu vadilo. Kolikrát jsem dostal výprask za to, že jsem za ní utíkal. Vychovatelky tam byly zlé. Chtěly nás úplně rozdělít, aby nás mohly nechat adoptovat.

Bylo pro nás vysvobození, když si pro nás přijel náš strejček Žanda se svou ženou Johanou, které ale on říkal Kača. Strejček Žanda byl táty bratr a teta Kača byla tátova nevlastní sestra, po otci, rozená byla Richterová. Takže to byli z obou stran náš strejda i naše teta. Se strýčkem Žandou pro nás do ústavu přijel i jejich syn, taky se jmenoval Vili, a teta Vichta, další příbuzná mého otce, a odvezli nás do Prahy. V době, kdy byl náš táta zavřený, jsme se nikdy neměli tak dobře jako u našeho strejdy Žandy a tety Kači.

Se strejčkem Žandou jsme taky jezdili po Čechách, s jeho rodinou a se strejdou Pepíkem Homolkou, který provozoval loutkové divadlo. Měl paňácy, marionety metr dvacet vysoké, a se svojí dcerou Karolínou hráli divadlo. Homolkovi byli světšší, jak se říká, ale byli vůči nám moc hodní. Můj bratranec Ruda, další syn strýce Žaninka, měl Karolínu za ženu, tak se jezdilo pohromadě, vařilo se z jednoho hrnce a žilo se dohromady. Karla byla Rudova druhá žena. Jeho první žena se jmenovala Žanka, rozená byla Lagrynová. S Žankou se vzali hned po válce. Ona byla ještě jako malá holka s celou rodinou vězněná v lágru v Letech. Měla ještě dvě sestry, všechny se narodily na začátku třicátých let, v Letech byly jako malé holky a přežily to.

Ale zahynuli jim tam děda s bábou. A koncentrák nepřežil ani jejich otec Fasi, Jan Lagryn. Ten byl v Auschwitzu.

Ruda vystoupení doprovázel — hrál na chromatickou harmoniku dole pod pódiem. Byl to vyhlášený harmonikář, v Praze se později stal legendou. A Vili, jeho bratr, co byl u toho, když nás Žanda vyzvedával z toho děcáku, jinak správně Emil Richter po svojí mamě, tetě Kače, zase hrál na kytaru. Žil tu v Čechách za mládí, ale pak odjel do Německa a už tam zůstal. Až když zemřel, tak ho převezli zase zpátky do Čech. V tom divadle s Homolkovými si Vili lehal na sklo, na rozbité flašky, všelijaké opičárny dělal. A teta Kača vybírala vstupy, prodávala lístky. Hráli po vesnických sálech hry jako *Paličova dcera*, *Doktor Uher*. To si pamatuju jako dneska. A přitom neuměli číst, psát, nic. Měli to naučené od svých rodičů. Měli to tak nacvičené! Hra trvala třeba dvě hodiny a oni hráli v jednom kuse a nezapomněli jedno slovo.

Jezdit takhle po republice nebylo snadné. Bylo to sice ještě před rokem 1958, odkdy platil celorepublikový zákaz kočování, ale už tenkrát to komunisti omezovali. Oni ale jako divadelní společnost cestovat mohli. Loutkoherci a divadelní společnosti měli povolení vyjíždět.

A my jsme měli to štěstí, že jsme mohli cestovat právě s touhle společností. Byl to krásný, volný život. Tam jsem měl nejlepší dětství, fakt! Byli jsme pořád venku. Každou chvíli jsme byli jinde. Jezdili jsme po republice, v západních Čechách — Domažlice, Strakonice. Hlavně po vesnicích. V zimě jsme zajížděli domů do Prahy. Ze všech vzpomínek na dětství mám nejraději právě ty, když jsme jezdili s naším strejdou Žandou a tetou Kačou a s divadelní společností nebožtíka Homolky.

Strejda Pepík Homolka byl moc hodný člověk. Říkal mi „milánku“. Jednou jsem odjel se sedlákem na pole pro mák, a když jsem se vrátil, všichni mě už nějakou dobu hledali, už byli připraveni odjet jinam. Tak mi ten strejda Pepík pár nasázel. Jindy mi koupil fajfku a tabák: „Milánku, chtěl bys fajfčíčku a tabáček?“ Já říkám: „Jo, strejdo.“ — „Tak pojď.“ Vzal mě do trafiky, koupil mi takovou malou fajfku, do toho mi nasypal tabák, zapálil mi to a dal mi to kouřit. Já jsem se z toho samozřejmě, s prominutím, víte co, a on z toho měl velkou srandu. A strejda Žanda ho pak honil po celým place a všelijak mu nadával: „Co to děláš s tím klukem? Ty mu dáváš kouřit fajfku?!“

Můj strejda Žanda a teta Kača byli moc hodný lidi a mám na ně ty nejhezčí vzpomínky. Taky nás měli strašně rádi. Měli nás jako vlastní.

Zleva: Johana Hauerová (teta Kača); její manžel Václav Hauer (strejda Žanda); Jan Lagron (Jenda); Jan Hauer (strejda Čumplo) — bratr Václava Haura (strejdy Žandy).

1937.

Václav Hauer (strejda Žanda)
s dcerou Marií (Máňou).
1951.

Na kytaru hrající Marie Hauerová (Máňa) —
dcera Václava Hauer (strejdy Žandy), se
sestřenicí Žankou Chadrabovou — dcerou
Františka Chadraby (Masengra).
1947.

*„Moje sestřenice Máňa a teta Žanka. Tě říkali
někdy Kryšpin.“*

I. 2. Válečný příběh mých sourozenců, tátových prvních dětí

Jako malí jsme ale vůbec nevěděli, kdo jsme a co jsme. Že pocházíme z rakouských Sintů, jsem se dozvěděl až jako skoro dospělý. Táta na nás nemluvil romanés — u nás se mluvilo česky a hantýrkou. Báł se komunistů, nechtěl, aby lidi věděli, kdo jsme. Ani jsem se mu nedivil. Zažil koncentrák a ztratil tam svou první rodinu.

Tátovy první děti, moji sourozenci, byly čtyři. Maruška, Vili, Bertička a Matěj. Všichni zůstali v Auschwitzu. Dvě z nich a jejich mámu vzali ve Smržicích na přímý transport v březnu 1943. Ten vlak stál v Olomouci a připojili ho k transportu, co jel z Brna. Byl to vůbec první cikánský transport, co z protektorátu vypravovali. A určití lidi z rodiny, nebudu je jmenovat, dneska už je to jedno, vzali ty druhé dvě děti, které byly ještě na svobodě, a odvedli je taky na gestapo.

Ptal jsem se té jedné mojí nejstarší sestřenice, jak to mohli ti lidi udělat? Vždyť ty děti byly jejich bratrance a sestřenice, oni je pomalu vychovávali, chodili s nimi do školy. A víte, co mi řekla? „Ty nevíš, co to bylo za dobu. Kdyby to neudělali, tak jsme šli možná do koncentráku všichni.“ Já říkám: „Tak vy jste se tím vlastně zachránili, že jste udali vlastního bratrance a sestřenici.“

Jako kluk jsem to nevěděl, tohle jsem se dozvěděl v dospělosti, a ještě od cizích lidí. Říkám tátovi: „Jak se s nima můžeš bavit? Vždyť ti zabili děti!“ Táta se tak na mě podíval, slzy v očích. Nechtěl o tom mluvit. Táta byl tvrděj, to byl chlap ze žuly. Ten když praštil koně přes prdel, tak si kuň sednul. Kus chlapa to byl. A když dal facku, tak zabil chlapa. Ale když jsem se ho ptal, jak jim tohle může odpustit, slzy mu vlítly do očí a šel pryč. Tyhle věci, tohle všechno jsem se dozvěděl, až když mi bylo tak 35, 37 let. U nás se o těch věcech nemluvalo. Máma

I. 2. V maringotce na Děkanec, tátova výchova

U našeho strejdy Žandy a příbuzných v Olomouci jsme žili až do té doby, než se vrátil náš táta z vězení, což bylo naštěstí už v roce 1952. S ním jsme pak bydleli v Praze na Děkanec v maringotce. Na Děkanec byla tehdy ledárna, tam se vozily ledy do hospod, a my jsme tam měli u jedné paní v ohradě postavenou maringotku. Táta si ji tehdy nechal udělat úplně nově. A nechal si ji postavit v Karlových Varech, kam jsme se přestěhovali z Olomouce, nějak hned poté, co jsem se narodil. Byl to krásný vůz, osm a půl metru dlouhý, byla na tom balónová kola, nádhera, škoda, že nemám fotku. Když pak rodiče tenkrát lízli a zavřeli, byl ten vůz někde zaparkovaný. A když táta přišel zpátky, tak ho nechal převézt do Prahy na Děkanec. Ta paní nám dávala elektriku, táta jí to zaplatil a nechal dovézt uhlí. Ten vůz byl nádherný! Žluté palubky, okna, vzadu byl dětský pokoj, co měl šoupací dveře, tam jsme měli palandy, veprostřed vozu byl rozkládací gauč, jako ložnice, pak další šoupačky, a kuchyň — tam táta vždycky vařil. Nahoře ve střeše to mělo světlíky. Nádherný vůz! Jak mají teď ti Berouskové ty staré vozy, tak takový jsme měli vůz!

Táta nás prakticky vychoval sám. Staral se o nás, jak mohl. Celou noc nám ve voze topil v kamnech, aby nám nebyla zima, vstával ve čtyři hodiny ráno, dělal nám snídaně, obědy, večeře, vařil pro nás všechny možný jídla, pekl buchty, koláče a dělal i dorty... Vodil nás do školy a ze školy, a přitom ještě chodil hauzírovat, aby nás uživil. Byl lepší než kdekterá matka. Byl to náš táta i máma zároveň. Jemu patří ten největší dík. Na naši matku, abych řekl pravdu, se jako dítě moc nepamatuju a v dospělosti jsem k ní neměl žádný vztah. Je jasné, že to nešlo jinak, když byla matka zavřená, ale to, co pro nás

I. 2. Dětství v Praze

Ten nádherný vůz na Děkanec nám ale v třiapadesátém vyhořel. Oni teda říkali, že to byla moje sestra, že nechala zapnutou žehličku na stole, ale není to pravda, někdo to zapálil. Závist, víte? Dobráčkové. Dodnes se to nevyšetřilo. Bylo to těsně po měně. Táta v tom třiapadesátém vyměnil strašně moc peněz. Tenkrát se měnily staré peníze za nové až v poměru 1:50 tisícům, a on pochytil všelijaký bezdomovce, kteří ale měli doklady, vždycky jim něco dal a šli spolu vyměnit peníze. On dostal tenkrát v nových penězích 13 000, tak si dovedete představit, co musel dát peněz! A to nám všechno v tom voze shořelo. A zlato. My jsme byli ve škole, táta pro nás přišel, brečel. Dovedl nás ze školy, vůz byl vyhořelý. Hrabal se v tom popelu a vybíral kousky z toho zlata, co měl ve voze a co se tam roztavilo. My jsme sbírali hračky, medvídky a věšeli jsme je na šňůru na prádlo. Zůstali jsme na ulici.

A zase se nás ujal tátův bratr, strejček Žanda. Bydleli jsme u něj, na Vinohradech, v Záhřebské ulici. Ale asi jenom týden, čtrnáct dní. A pak jsme dostali vlastní byt — v Kloboučnické ulici. Takový tmavý byt do dvora, ve druhém patře. Vedle nás bydlel bratr tety Kači, co žila se strejdou Žaninkem. Tomu jsme říkali Čára. Jinak Josef Richter. On nás měl strašně rád.

V téhle části Prahy — Vinohrady, Vršovice — tam jsme vlastně jako děti rostli, lítali jsme ve Vršovicích až ke kanálu, k Botiči, všude. Celé Nusle jsem znal jako svoje boty. Na Vinohradech, jak je most, začátek dálnice z Vinohrad na Pankrác, tam bylo na Folimance koupaliště, takový plivátko, tak tam my jsme z Nuslí taky chodili.

Strejda Žanda později bydlel na Vinohradech i v Americké ulici. V tom baráku bydlel holič, jmenoval se Cihlář, a můj strejda to pletl

Václav Weinrich (Vašek) s manželkou
Rutut Schubertovou.

70. LÉTA.

*„Její máma byla Rosina Hauerová,
sestřenice mého táty.“*

Ve voze Johana Richterová (teta Žanka) se svým
mužem Josefem Schulzem (vlevo v klobouku),
dcerou Frídou (druhá zprava), bratrem
Františkem Richterem a dalšími dětmi.

30. LÉTA NA SLOVENSKU.

Antonie Krausová (teta Tonka, Pecačka),
manželka Pecáka — syna Josefa Richtera.
PRVNÍ POLOVINA 40. LET.

*„Teta Tonka. Té říkali Pecačka, protože si vzala
Pecáka. To byla úplná Magdalena Rettigová!
Takovou kuchařku jste v životě neviděli!“*

Děti Antonie Krausové (Pecačky) na jejich chalupě.
Zprava: Mária, roz. Krausová (Máňa), a její sourozenci:
bratři Václav Kraus (Véna) a Josef Kraus (Pepa); sestra
Žanka, roz. Krausová (Husarka).
80. LÉTA.

*„Ještě měli nejstarší sestru Bertu, té říkali Hrbačka. A jejich
otec byl nevlastní bratr mého otce. To jsou všechno moji
bratřenci a sestřenice.“*

Vlevo Františka Chadrabová (Fána) —
dcera Františka Chadraby (Masengra);
vpravo její švagrová Líza Ištvánová —
manželka Jana Chadraby (Umboše).

50. LÉTA.

I. 4. Osud sourozenců babičky Františky

Bratři mojí babičky, František a jeho bratr Josef, oba zemřeli během války, ale nebyli v koncentráku, zemřeli v Praze. František už v roce 1941 a Josef v roce 1942. Nevím, kdy přesně zemřel babiččin bratr Václav, ten Nika. Pochovaný je v Ostravě, narozený byl 1875. I teta Mári se dožila války a nešla do koncentráku, i teta Káli, i když ta žila v Německu, ale ani ona do koncentráku nešla.

Muž tety Káli se jmenoval Náglu, byl původem český Sinto — ale utekli spolu do Německa, ještě před válkou. Snad v šestatřicátém roce, nebo kdy. Táta říkal, že je naposledy viděl v osmatřicátém roce. Já už strejdu Nágles nedožil, ani jeho syna, strejdu Štamprles, jen jejich druhého syna, strejdu Marones, jsem dožil.

Válku v Německu oni všichni přežili. Protože byli schovaní tak, že je nikdo nenašel. Nevím, jakým způsobem. Já jsem se i ptal mého bratrance, nebožtíka Morice: „Prosím tě, kde vy jste byli za války?“ A on mi řekl: „Schovaní.“ Ale nic víc. Kde, jak, to mi neřekl. Jediný z nich byl v lágru Štamprli, starší bratr strejdy Marones, jinak Josef Schubert. Toho jediného vzali, byl v Auschwitzu a je i zapsaný v té pamětní knize, v těch evidenčních knihách Romů a Sintů, co byli věznění v Auschwitzu. Ale vrátil se. Nevím, kdy a jak, jestli byl propuštěný nebo jak, ale vrátil se.

Po válce zůstali žít v Německu. Oni měli všichni německé papíry. Teta Káli i ti další. V Německu jsou také všichni pochovaní, v Regensburgu. Mají tam obrovskou hrobku z černého mramoru. Jsou tam celá rodina, nejen teta a strejda, ale i Štamprli a další, celá tahle část rodiny. To strejda udělal dobře, že nechal tu hrobku udělat právě tam. Je to evangelický hřbitov, hlídá se to tam, a tak tam nechodí

Teta Káli — sestra babičky Františky Hauerové
s manželem Náglu a dětmi.
NĚMECKO, DRUHÁ POLOVINA 40. LET.

*„Já jsem ji znal jen jako tetu Káli. Její muž byl
Náglu. Nevím, jak to udělali, ale za války se
schovali v Německu, přežili válku.“*

Žofie Laubingerová (teta Zofina) —
dcera Marie Laubingerové (tety Mári).
70. LÉTA.

*„No to je ta malá holka na fotce s tetou Mári!
To byla tátova sestřenice.“*

Lemě: Morava. Polit. okres: *Zábřeh*
Číslo *64*

List domovský

jiná obec
Korové

potvrzuje, že
Hauer Adolf

Karakter nebo zaměstnání: *Polarovci kouř*
Věk: *let 1863*
Stav: *svobodný*

v této obci domovské právo má.

v *Korové* dne *22. srpna* 192*8*

Režis: *Jan Chytil*

Stavba: *Jan Chytil*

Ustanovení podle této kázně se domovský list vydá:
+++

Obchodníci s koňmi a brusiči

V rodině Hauerových se po generaci udržovaly především dvě živnosti — obchod s koňmi a brusičství, což je patrné také z vyprávění a pak i ze samotné činnosti Jana Hauera, který se brusičství a opravě deštníků věnoval hlavně v osmdesátých a devadesátých letech.

O tom, že se rodina Hauerova těmto profesím věnovala po několika generacích, svědčí žádosti o vystavení živnostenských listů dvou synů Adolfa Hauera, které se podařilo nalézt v Archivu města Ostravy. Ondřej Hauer, prastrýc pana Hauera, narozený v roce 1899 v Českém Těšíně, pokračoval v povolání svého otce a v roce 1925 požádal o vystavení živnostenského listu pro obchod s koňmi bez umístění ve stáji. Přestože choval koně mimo stáj, v žádosti uvádí i adresu své živnosti v Zengrově ulici ve Vítkovicích (dnes součást Ostravy).¹⁹ Jeho starší bratr Matěj (Matyáš) zažádal ve stejném roce o živnostenský list na brusičství a opravu deštníků. I on živnostenský list bez problémů získal.²⁰

O dalším obchodníkovi s koňmi v Hauerově rodině víme z archivních dokumentů policejního ředitelství v Praze, které mapují konflikt Františka Hauera, bratra babičky Jana Hauera z otcovy strany, s policií z roku 1921. František Hauer byl 8. května 1921 v Praze vzat do vazby kvůli podezření, že spolu s Rudolfem Pelátem ze Střebenic provozují v Praze hazardní hry „při nichž prý

¹⁹ Archiv města Ostravy, Okresní úřad Moravská Ostrava 1855—1941, 6b 62, inv. č. 1002 (715), k. 440.

²⁰ Archiv města Ostravy, Okresní úřad Moravská Ostrava, k. 426, sign. Gb 51.

Potvrzení vystavené Místním národním výborem
ve Smržicích o deportaci Rozálie a čtyř dětí
do Auschwitz-Birkenau přímo ze Smržic.

protože jejich evidenční čísla z Auschwitzu, která jim také byla vy-
tetována na paži, následují poměrně blízko po sobě. Rudolf Hauer
měl číslo Z 874, Vilém (Wilhelm) Z 880 a jeho bratr Matěj (Mathias)
měl číslo Z 881.⁴⁰

Dvě mladší děti Antonína a Rozálie Hauerových — Bertu a Matěje — je
možné najít navíc i v knize, kde byly zaznamenány výsledky vyšetře-
ní vězňů, stejně jako členů SS z koncentračního tábora v Auschwitzu.
U Berty je záznam o podezření z onemocnění skvrnitým tyfem, u Ma-
těje byla potvrzena rýma a vyloučeno podezření na záškrť.⁴¹ Není jasné,
zda tato vyšetření z krve a výtěr z nosu byly provedeny ve snaze dětem
pomoci, zda šlo o to, aby vedení tábora získalo přehled o nemocech
v táboře, nebo zda se děti staly objektem zločinných lékařských po-
kusů. Všech pět členů rodiny — matka Rozálie a všechny čtyři děti —
v Auschwitz-Birkenau zahynuly. Přesné datum jejich úmrtí neznáme.

Rozálie Hauerová se čtyřmi dětmi nebyla jediná z rodiny Hauero-
vy a jejich blízkých příbuzných, která byla do Auschwitz-Birkenau
deportována. Jak ve svém vyprávění zmiňuje i Jan Hauer, interno-
váni zde byli i mnozí další příbuzní, mezi nimi i Josef Chadraba
(Ritr), bratranec otce Jana Hauera, s manželkou Bertou, rozenou
Richterovou, a jejich sedmi dětmi. Josef Chadraba byl se svojí ro-
dinou zatčen v Praze 1. března 1944 a hned 6. března byla rodina
deportována do Auschwitz-Birkenau. O jedné rodině Chadrabových
s mnoha dětmi píše ve svých vzpomínkách plzeňský lékař Rudolf
Weisskopf, který byl jako Žid také deportován do Auschwitzu. Na
základě své erudice byl přidělen do týmu Josefa Mengeleho, který
měl zkoumat a provádět pokusy na pacientech s nemocí noma, vzác-
nou odrůdou rakoviny, která se objevila u romských dětí v důsledku
podvýživy a vyčerpání. Ve svých poválečných memoárech vzpo-
míná Weisskopf (jenž se po válce přejmenoval na Vítek) na mnohé
česky mluvící rodiny Romů v táboře, jejichž společnost vyhledával
a se kterými se, jak píše, „rád a často bavíval“.⁴² Píše také: „Rodina

⁴⁰ Arolsen Archives. International Center on Nazi Persecution, Bad
Arolsen, Hauptbücher des Zigeunerlagers des KL Auschwitz-
Birkenau, 1943—1944.

⁴¹ Arolsen Archives. International Center on Nazi Persecution, Bad
Arolsen, „Hauptbuch Nr. 4“ (1. Teil) des SS-Hygiene-Institut
1943, Bakteriologische und serologische Untersuchungs-
Ergebnisse von Häftlingen und SS-Männern des KL-Auschwitz,
5. 8. 1943—18. 8. 1943.

⁴² MRK, Brno, Písemný materiál, Pozůstalost Vlasty Kladivové,
18/2004, karta 5, MUDr. Rudolf Vítek, Nemocnice Cikánského
tábora, nepublikovaný a nedatovaný rukopis, s. 7.

Náglu (strejda N.). Totožná jména odkazující k různým osobám doplňujeme o stručný genealogický údaj, který je pomáhá od sebe rozlišit. V případě lidí, u kterých Jan Hauer uvedl jak jejich občanské jméno, tak jejich domácí označení a/nebo přezdívku, uvádíme v rejstříku vedle občanského jména samostatně i přezdívku, s křížovým odkazem k občanskému jménu — např.: dědeček Jana Hauera, v textu označovaný jako dědek Adolf nebo Kinkrli, se v rejstříku objevuje pod dvěma hesly, jako Hauer, Adolf (dědek Adolf) a Kinkrli. Stejně pracujeme s domácím označením, pokud se významně odlišuje od osobního jména — např.: strýc Jana Hauera zvaný Jára se v rejstříku objevuje pod heslem Hauer, Břetislav a Jarda (strejda J.). Vedle toho je sestra Jana Hauera Míla v rejstříku uvedena jen jednou jako Hauerová, Miluna (Míla).

Rejstřík

Jméno (domácí jméno / přezdívka / označení používané Janem Hauerem) [genealogický údaj / bn — jako „blíže neznámý/á“ u lidí se stejným jménem, jejichž bližší genealogické údaje nejsou v textu uvedeny, ale je potřeba je od ostatních jmenovců odlišit] → *výskyt na fotografii* → výskyt v textu

- Andres (bratranec A.) [bn] → 55
 Andres (bratranec A.) [syn Břetislava a Jany Hauerových] → 53
 Andres (bratranec A.) [syn tety Lenky] → 224
 Andres (Malej A.) → viz Hauer, Ondřej
 Andres (Velkej A.) → viz Berousek, Andreas
 Andres [bratranec Antonína Hauera] → 72
 Baláž, Dušan → 149 → 81
 Balík → viz Tonda (Balík)
 Bamberger, Josef (Rajtrli) → 75, 82, 87
 Baštardo (strejček B.) → 82, 86
 Beďar → viz Chadraba, Jan
 Bedřich (kmostr B.) → 138
 Beňák → 100
 Berousek (Ferda) → 223
 Berousek, Andreas (Velkej Andres) → 215
 Berousek, František → 209
 Berousek, Ignác → 262
 Berousek, Ondřej → 269
 Berousková, Božena → 262
 Berta [vnučka Kláry Weinlichové] → 86
 Berta → viz Chadrabová Marta
 Berta (sestřenice B.) → 55
 Berta (sestřenice B.) [dcera Břetislava a Jany Hauerových] → 53
 Berta (sestřenice B.) [dcera tety Lenky] → 224
 Berta (teta B.) [bn] → 205
 Berta (teta B.) [dcera Václava Hauera (Niky)] → 175
 Bumrla → viz Weinlichová, Klára
 Burianská, Barbora → viz Řeháková, Barbora
 Burianská, Cecilie → 233, 275
 Burianská, Rosalie → 275
 Burianská, Rozálie → viz Hauerová, Rozálie (Giza)
 Burianský, Bruno (strejček Gono) → 81, 87
 Burjanská, Josefa → 275
 Burjanský, Reinhold → 275
 Cici → 75, 82, 87
 Cicla → viz Weinlichová, Klára
 Čára → viz Richter, Josef
 Čermák (Eda Čvančara) → 73
 Čermák (Žanda) → 225—226
 Čermák (Žubrák) → 75
 Čermák, Eduard (Eda) → 225—226
 Čermák, Jan (Pepa) → 95
 Čermák, Karel (Procházka) → 161
 Čermák, Vlastimil (Vlastík) → 230 → 31, 99, 225—226
 Čermáková, Antonie (Tonka) → 95
 Čermáková, Berta (Bertička) → 225—226
 Čermáková, Žofie (teta Zofina) → 186
 Černá, Johana (Žanka), roz. Richterová → 41—42, 74
 Čumplo → viz Hauer, Jan
 Čvančara Eda → viz Čermák (Eda Čvančara)
 Dadinki → viz Hauer, Jakub
 Daniel (Mirek) → 225, 229, 242
 Daniel (Sláva) → 242
 Daniel, Jan (kmostr Honzík) → 103, 224—225, 229, 242
 Daniel, Josef (Pepa) → 225, 229, 242
 Daniel, Rudolf (Ruda, Hrušovanský) → 103—104
 Danielová, Karolína (teta Karla) → 229 → 225
 Dušan → 86
 Eda (strejček E.) [syn Matěje a Veroniky Hauerových] → 205
 Eda [syn Josefa Richetra (Masengra)] → 154, 162
 Elsa (teta E.) → 82, 175
 Fajgy → 175
 Fanda → 82
 Fanda (Zrzavá) → 224
 Fanyňka (sestřenice F.) → 55
 Františka (Fanyňka) [dcera Jana Lagryna] → 101

Úvod, který byste neměli přeskočit aneb
Klenoty na stříbrném podnose ⁷

Patřit mezi Sinti, a přesto nežít
ve skrytu ¹¹

Trauma jako impulz ¹³

Salon v maringotce ¹⁵

Paměti překvapivé i poučné ¹⁹

Paradox archivních zdrojů ²¹

Poděkování ²³

I. Vzpomínky Jana Hauera ²⁵

I. 1. Prolog ²⁷

I. 2. Můj život ²⁹

Karlovy Vary, první roky po válce a moji
sourozenci ³¹

Vlak svobody ³⁷

U strýce Žandy a kočovného divadla ⁴⁷

Poprvé v Olomouci ⁵³

Válečný příběh mých sourozenců,
tátových prvních dětí ⁵⁹

V maringotce na Děkanec, tátova
výchova ⁶³

Dětství v Praze ⁶⁷

Sinti v Praze v padesátých letech ⁷¹

Hauzírování po republice ⁷⁷

Olomouc a Sinti, které jsem do té doby
neznal ⁸¹

Naše řeč ⁸⁷

Zlatá Praha v šedesátých ⁹¹

Na uhlí ⁹⁹

U Tondy Weinricha ve Svazu Romů ¹⁰³

Emigrace ¹¹¹

Podnikání v sedmdesátých letech ¹¹⁵

Hákový kříž na karavanu ¹¹⁹

I. 3. Sběratel a archivář ¹³⁵

Výstava „Zaniklý svět“ ¹³⁷

Archivy a pátrání po historii rodiny ¹⁴⁵

I. 4. Moji lidi ¹⁵¹

Můj táta a jeho sourozenci ¹⁵³

Koňští handlíři ¹⁶⁷

Rodina babičky Františky ¹⁷⁵

Osud sourozenců babičky Františky ¹⁹⁵

Dědek František „Pancrli“ a jeho
rodina ²⁰³

Živili je koně, obchod a čtení z ruky ²¹⁹

Moje matka, její rodina a koncentrák
v Letech ²²³

Tátova první rodina, co zůstala
v Auschwitzu ²³³

Co jsem tátovi nemohl říct ²⁴¹

I. 5. Epilog ²⁴⁹

II. Rodina Hauerova pohledem archivních dokumentů ²⁵¹

Nejstarší historie rodiny Hauerových ²⁵⁵

Domovské právo ²⁶¹

Obchodníci s koňmi a brusiči ²⁶⁵

Dopady zákona z roku 1927

„o potulných c*kánech“ na rodinu Hauerovu ²⁷¹

První roky druhé světové války ²⁷⁷

Genocida ²⁸¹

Internace Hauerových v Auschwitz-Birkenau ²⁸³

Unikátní svědectví matky Jana Hauera o Letech u Písku ²⁸⁹

Po válce ²⁹¹

Poznámky editorek ²⁹³

Vzpomínky *Helena Sadílková* ²⁹⁵

Fotografie *Renata Berkyová* ²⁹⁷

Archiválie *Kateřina Čapková* ²⁹⁹

Poznámky k jmennému rejstříku

Helena Sadílková, Renata Berkyová ³⁰¹

Rejstřík ³⁰³

Jan Hauer

Moji lidi

Odpovědná redaktorka — Karolína Ryvolová
Editorky — Renata Berkyová, Kateřina Čapková, Helena Sadílková
Korektury češtiny — Barbora Vilímová
Grafická úprava a sazba písmem Martina Plantijn —
Čumlivski&Horváth
Foto na přední předsádce — Petr zewlakk Vrabec
Praha — 2024
Počet stran — 316

Vydalo Nakladatelství KHER, z. s., ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy a Ústavem pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky.

FILIZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

KHER, z. s.
Veverkova 1172/33, 170 00 Praha 7

ISBN 978-80-87780-44-2 (KHER, z. s.)
ISBN 978-80-7285-290-1 (ÚSD AV ČR, v. v. i.)

www.kher.cz
nakladatelstvi@kher.cz
facebook.com/nakladatelstvikher
instagram.com/nakladatelstvikher

